FÖRFATTARSKOLAN
Språk- och litteraturcentrum
VT 2013

KANDIDATUPPSATS

Anna Ershagen
Långarödsvägen 78A
26334 Höganäs
anna.ershagen@gmail.com

Att beskriva en regnbåge

En analys av mitt eget skrivande

Handledare: Claes-Göran Holmberg

Vad är det jag skriver egentligen?

Och om vad?

Titeln är under diskussion, men eftersom huvudkaraktärens förmågor och namn har regnbågens alla färger är det tilltalande att välja just ”Regnbåge”. Jag skriver en bok vars genre ständigt diskuteras mellan min handledare och mig. Det enklaste sättet att beskriva den är att säga att den är en urban fantasy. Jag återkommer till det ämnet. Den handlar om Wilma, eller som hon även heter Iris, som alltid har haft förmågan att höra andras tankar och se deras auror. Wilma har blivit nertryckt och undanskuffad av sin mamma och sin styvfar sedan hon var barn och ser sig själv som ett missfoster. Oväntat träffar hon sin tonårskärlek igen och i samma veva får hon veta att hennes biologiska far, som hon inte haft kontakt med sedan hon var fyra år, har dött. Wilma går på sin fars begravning och en ny värld öppnar sig för henne när hon inser att hon inte är ensam med sin förmåga. Den är ärftlig och det finns många fler människor med helt andra förmågor och bland dem är Wilma otroligt attraktiv. Hon kämpar med att lära känna sin egen förmåga samtidigt som hon får många nya vänner och börjar ifrågasätta sin barndom och de människor hon har i sin närhet.

Och vad är det?

Det här med genre är inte lika lätt som det kan låta. Min första tanke när jag kom på idén till boken var att det var en urban fantasy. En fantasyroman placerad i dagens moderna samhälle liknande JK Rowlings Harry Potter, Stephenie Meyers Twilight och Patricia Briggs serier. Bokens story cirkulerar trots allt omkring Wilmas förmåga som tankeläsare och alla de andra förmågor som hon utvecklar. Läsaren får även möta människor med andra gåvor än den som Wilma har. Men min handledare Claes-Göran Holmberg trycker på Wilmas kärleksrelationer. Och ja, Wilma har en del kärleksbekymmer. Något som inte är ovanligt i urban fantasy, det är trots allt det stående temat i Twilight och även en stor del i Patricia Briggs böcker. Wilma har sin tonårskärlek Thor som kan höra hennes tankar och bara hennes. Han har ingen egen förmåga utan kan bara göra detta i kontakt med Wilma. En ny bekantskap för Wilma är Adam. En lynnig man med många

hemligheter och med gåvan att låna andras förmåga när de är i hans närhet. Både Thor och Adam vill ha Wilma för sig själva. Kärleksrelationerna är viktiga och tar en del plats, men jag hoppas att det inte är där som det största fokuset ligger för läsaren. Boken är skriven i första person och jag vill att läsaren ska heja på Wilma och inte på vilken man hon väljer.

Även om jag lutar åt att det är en urban fantasy vill jag poängtera att jag också ser den som en utvecklingsroman. Wilma är 24 år och tror att hon har kommit långt från allt det som hände i hennes barndom. Hon utvecklas mycket under storyn och lär känna sig själv på ett nytt sätt. Hon inser att hon är annorlunda och inte som de flesta, men det betyder inte att andra har rätt att ta beslut i hennes liv. Wilma är inte en statisk karaktär som karaktärerna gärna kan vara inom fantasy. De är ofta stereotypa och utvecklas inte värst mycket. Wilma utvecklas och förändras, hon lär sig och ser på omvärlden med nya ögon.

Ett annat ämne som har diskuterats under textsamtal och med handledare är vilken målgrupp jag siktar på. En del verkar tycka att den riktar sig mot ungdomar och andra mot vuxna. Och en tredje part tycker unga vuxna. Vilka det nu är. Jag kan tänka mig att den skulle hamna under cross over kategorin med tanke på Wilmas utveckling. Samtidigt är jag av den bestämda åsikten att fantasy överlag har en speciell målgrupp och det är dem jag riktar mig mot. Fantasy kan tilltala en tolvåring likaväl som en trettiofemåring. Jag vill rikta mig till de som läser fantasy och även kanske locka in de som är nybörjare inom fantasy.

Hur och vem?

Wilma är huvudpersonen. Allt berättas ur hennes synvinkel i första person. Med tanke på Wilmas förmåga att läsa tankar kände jag att det var den bästa lösningen. Allt färgas av Wilmas känslor och tankar. Förutom Wilma har jag många bipersoner varav Thor och Adam är de viktigaste. Wilma har även en bästa vän, Ebba, och en faster och kusiner som spelar stor roll i boken. Och självklart finns det några motståndare i form av en annan grupp av begåvade som gärna vill ha över Wilma på sin sida.

Wilma är tydligt utformad. Henne lär läsaren känna utan och innan och hon delar med sig av alla sina upplevelser. Adam är också tydligt utmejslad

och är en karaktär som läsaren lär känna väl. Thor har jag fortfarande en hel del besvär med och han ska jag arbeta mer med. Mitt problem med honom är att jag själv egentligen inte är särskilt förtjust i honom. Jag arbetar just nu med att göra honom djupare och klarare för läsaren. Han är trots allt en viktig person i Wilmas liv.

Wilmas inre liv är självklart djupt och tydligt. Tack vare Wilmas förmåga att läsa andras tankar kan jag även låta läsaren få en inblick i flera andra karaktärers inre. Här syns framförallt Adam, men även Thor. Bästisen Ebbas inre tankar får vi mycket liten insyn i eftersom Wilma hela tiden är motvillig till att snoka i sin bästa väns inre känsloliv. Däremot är Ebba en karaktär som vitt och brett säger sin åsikt och som inte är rädd för att ta plats. Jag tror att läsaren får ett bra grepp om Ebba utan att veta hennes tankar. Ett av de få tillfällen när Wilma lyssnar på Ebba är när hon letar efter henne.

> Hennes röda ljus sken som en fyrbåk och ledde mig bort till ett butiksfönster där hon stod och tittade på underkläder. *De där var snygga … undrar om Jocke skulle gilla dem? Äh, han märker ändå inte vad jag har på mig. Var håller hon hus? Hur kan man alltid …* Jag flinade och drog mig tillbaka, jag föredrog att inte tjuvlyssna på Ebba.

En annan karaktär som jag gärna vill utveckla mer är Wilmas faster Malena. Hennes avsikter och vilja har jag inte lyckats få fram ännu och jag vill att hon ska synas mer. Där kommer det stora problemet med att ha valt att använda första person. Jag kan inte utan Wilmas hjälp visa vad de andra karaktärerna egentligen gör och vill. I Malenas fall ska Wilma inte veta vad hon vill och planerar. Det blir svårt att få fram Malenas avsikter när Wilma inte får veta om dem. Jag har än så länge inte kommit på en bra lösning då Malenas planer är relativt komplicerade. Hon är också en karaktär som har utvecklats en hel del under arbetets gång. Jag hade inte tänkt mig att hon skulle ha några större baktankar i början, men nu har jag en helt annan bild av henne.

Hela storyn utspelar sig här i Sverige i nutid. Wilma rör sig en del till olika platser, men jag har valt att inte namnge någon plats förutom vid två tillfällen.

Och dessa platser är helt oviktiga. Jag överväger om jag ska nämna platserna vid namn. De som känner till platserna kan säkert förstå var det utspelar sig, men för en som aldrig varit där är det inte lätt. Jag har även valt att inte ha särskilt mycket miljöbeskrivningar eller beskrivningar av karaktärernas utseende förutom deras ögon och deras auror. Detta har jag även fått ifrågasatt vid textsamtal och av min handledare. Jag föredrar själv att få bilda mina egna bilder av miljöerna och karaktärerna när jag läser en bok och därför skriver jag på det viset själv. Jag tänker mig också att eftersom den är skriven i första person går inte Wilma omkring och funderar på hur miljöer och personer ser ut när hon ser det varje dag. Det gör i alla fall inte jag. Däremot när Wilma kommer till en ny miljö reflekterar hon förstås över den och noterar hur det ser ut. Vilket jag tycker är naturligt. Fantasy kan variera mycket på den punkten, om det finns mycket beskrivningar eller ej. Jag har valt att göra på det här viset och jag har inga planer på att ändra mig när det gäller det. Ett exempel är när Wilma anländer till en nattklubb med sina vänner. Detta är allt läsaren får veta av mig om hur det är inne på klubben.

> Det var kvävande hett inne på klubben. Solen hade stått och gassat ner på byggnaden hela dagen och uppenbarligen hade de inte luftkonditionering. Det var fullt med folk.

Jag har låtit några vänner läsa det jag har skrivit och det har fått mig att tänka över vad jag lånar från verkligheten. Små detaljer på framförallt bipersoner kan kopplas till personer i min närhet. Ingen av bipersonerna är rakt av kopierad från en person i verkligheten, men de kan ha drag av någon som jag känner. När en av mina vänner läste det jag hade skrivit reagerade han på att en av karaktärerna nog var inspirerad av honom. Han hade ingenting emot det, men tänk om någon annan har det? Jag har inte valt ut saker som är så pass personliga att det inte kan vara ett normalt karaktärsdrag hos många personer. Men de vet kanske ändå om att jag har tagit det just från dem. Wilma själv har en hel del personliga drag som är mina egna, som att hon inte dricker kaffe eller tycker om jordgubbar. Men hon är absolut inte jag. Eftersom det bara rör sig om sådana här smådetaljer kan jag inte se någon

större fara i att jag lånar mina vänners personliga egenskaper. Ingen utom dem själva kan härleda dessa egenskaper till just dem.

Och på vilket sätt?

Wilma har en del återblickar till sitt förflutna. De är inte många och de flesta kommer i form av drömmar. Det är drömmar om saker som hon inte har haft något minne av tidigare. Hon funderar en del också på sina föräldrars agerande när hon var barn och på hur det var när hon fick syskon. Förutom dessa korta episoder skriver jag i kronologisk ordning. Detta är någonting som min handledare har tagit upp. Han tycker att jag ska ta något parti från senare i boken och lägga in tidigare, men jag gillar inte riktigt den tanken. Jag har tänkt ha en liten prolog, fast jag vill helst inte kalla den det, där läsaren antingen får en inblick i vad som hände när Wilma var fyra år eller något av de mer dramatiska händelserna senare i boken. Vilket av de två alternativen jag ska ha har jag inte valt ännu. Det lutar mer åt att jag väljer vad som hände när hon var fyra år. Det är ingenting som Wilma själv kan återge senare i boken och där får jag en möjlighet att skriva i tredje person ur en annan persons synvinkel. Kanske kan jag även lägga in något liknande efter bokens slut, men det är fortfarande en mycket vag idé.

Jag är förtjust i att använda meningar på enbart ett ord. De är inte frekventa, men jag placerar ut dem när Wilma markerar någonting starkt. En känsla, en tanke eller en sinnesstämning. Ett exempel är när Adam kommer på oväntat besök och Wilma är förvirrad över sina egna reaktioner.

Jag tänkte inte se på när han tog av sig, om han nu tänkte torka något mer än håret det vill säga, och gick ut i köket. Kaffe. Han gillade kaffe.

Ett annat exempel är när hon avslutat ett samtal med sin mamma och har fått två obehagliga besked.

”Mamma!” Hon lade på luren och jag stirrade på telefonen i några sekunder innan jag kastade den på

sängen. Herregud. Min biologiska pappa var död och någon kanske skulle kontakta mig.

På det här viset tycker jag att Wilmas känsla förmedlas starkt nog utan att jag behöver förklara den för läsaren. Och jag behöver inte använda mig av utropstecken i andra fall än i replikerna. Jag gillar inte utropstecken.

Jag är inte förtjust i talspråk i text heller. Men jag använder mig av det delvis i replikerna. Inga dialektskrivningar och inga talspråksstavningar utan helt enkelt mer talspråkliga ord och ordföljd. Jag har gjort ett försök att få till ett yngre språk framförallt hos Wilmas lillasyster som är 10 år och jag tänker arbeta mer på det. Jag vill även ha ett mer överklasspråk hos en karaktär som tillhör motståndarna. Det har jag inte lyckats med ännu och inte heller lagt ner alltför mycket arbete på. Samtidigt ska den karaktärens tonårsdotter ha ett språk som hör mer hemma hos en tonåring. Wilma, Thor och Adam däremot har ett mer neutralt språk då jag vill lägga större vikt på vad de faktiskt säger än hur de säger det. Jag har valt att använda citattecken vilket är vanligt inom fantasy och det som är mest använt i den genren. Jag tycker själv om citattecken och även att använda dem. Anföringsformler undviker jag till stor del, men vid vissa tillfällen använder jag dem. Det är mycket sparsamt och jag tror att det går att räkna på en hand genom hela boken. Jag vet inte varför jag har valt att göra på det viset. Det kan bero på att det är flitigt använt inom fantasy och jag helt enkelt är trött på det då jag själv läser nästan uteslutande fantasy.

Jag har haft en del besvär med att jag gärna använder engelsk ordföljd och är tacksam för alla mina flitiga kursare och lärare som ser det som jag inte själv ser. Min stil är rätt avskalad med tanke på att jag i stort sett undviker beskrivningar och det går snabbt och lätt att läsa texten. Jag vill att läsaren ska rusa fram och vilja sluka hela boken på kort tid. Det kräver ingen större ansträngning av läsaren för att förstå texten och hen behöver förhoppningsvis inte läsa samma mening mer än en gång. Jag försöker få in en del humor och Wilma är en aning ironisk och sarkastisk. Det är nog ett drag som jag har tagit från mig själv. Texten blir roligare och mer lättläst och jag vill att läsaren ska få skratta ibland. Den reflekterar nog också Wilmas rätt logiska tänkande samtidigt som hon ofta är förvirrad.

Och vilka förändringar?

Under min tid på Författarskolan har jag förvärvat en hel del nya kunskaper och insikter. Jag kan se tydliga förändringar i mitt sätt att skriva och att se på min egen text. Och jag har en större förståelse för mina egna svaga punkter och kan lättare hitta dem. Inför den här uppsatsen letade jag fram mitt första manuskript som jag delvis skrev innan jag ens hade kommit in på Författarskolan.

> Rullgardinen var nerrullad, ändå fick jag kisa i det skarpa ljuset i sovrummet innan jag vande mig vid det. Jag vred på huvudet och betraktade Micke där han låg på magen med en arm slängd över huvudet. Han andades djupt, nästan som om han skulle till att snarka. Jag var vit som ett lakan bredvid hans solbrända kropp, hans muskler svällde och spelade under huden även när han sov. Han var vacker på ett maskulint sätt och såg nästan ut att komma ifrån ett betydligt varmare land än Sverige med sitt mörka hår, solbrännan och de där mörka ögonen som gömde sig under ögonlocken.

Den senaste bearbetade versionen ser helt annorlunda ut.

> Jag visste att jag var sen. Det var inget nytt. Jag hade äntligen lyckats skaka av mig nattens obehagliga dröm. Mina drömmar hade tagit en helt annan form och de störde hela min dygnsrytm. Den senaste drömmen hade varit intensiv, människor som stod samlade omkring mig. Stora människor som alla stirrade och pekade på missfostret. På mig då alltså. Jag tryckte undan den, förpassade den till mitt mörkaste hörn. Det var bara en

dröm. Jag parkerade cykeln vid hamnen och gick den sista biten upp till hörnet där vi brukade träffas.

Stackars Micke har blivit degraderad från sambo till en tillfällig dejt som bara gästspelar i bokens början. Det var en diskussion som jag inte hade bara med min handledare utan även i textsamtalsgruppen och med mina kursare. Eftersom Wilma även har Thor och Adam blev Micke en för mycket. Båda dessa utdrag var de första raderna i det första kapitlet. Den första versionen är långsam och beskrivande och sätter inte fart på berättelsen. Den lockar inte till direkt vidare läsning om man inte är ute efter en Harlequinroman. Den andra flyter framåt och lockar mer till att få veta var berättelsen är på väg Detta var någonting som jag inte kunde se förut, men nu är det självklart och mer naturligt för mig att se det.

Till stor del tack vare respons och textsamtal har jag kunnat se min text utifrån och har fått konkreta och bra idéer om hur jag kan förbättra min text. Under den stora ensamheten, som vi fått höra talas om, tänker jag ägna tid åt att förkorta min text. Jag har en tendens att vara övertydlig och förklara för mycket för läsaren. Kanske inte när det gäller miljöer, men med Wilmas tänkande och tyckande och hur mycket karaktärerna säger i sina repliker. Vid mitt senaste textsamtal fick jag flera bra råd på vad jag kan förändra. Stefan Castas exempel var följande:

”Nej, det behöver du inte. Jag klarar mig. Jag ringer om det är något.”

”Gör det.” Han tog på sig skorna, tittade på mig en sista gång och gick.

Istället för att skriva på det viset tyckte Stefan Casta att jag kunde stryka vissa delar för att förtäta texten.

”Jag klarar mig. Jag ringer om det är något.”

Han tog på sig skorna, tittade på mig en sista gång och gick.

Det är en minimal förändring i sig, men den gör stor skillnad på hur texten flyter och läsaren förstår ändå vad som händer. Det förmedlar nästan mer av Adams tankar och känslor när han inte säger någonting utan bara tittar på Wilma innan han går. Och Wilma blir inte övertydlig när jag stryker hennes första mening. Det ger läsaren större tolkningsmöjligheter och det gillar jag. Det blir mycket plockande och pillande som ska bli en intressant utmaning under våren. Jag ser framemot Claes-Göran Holmbergs överstrykningar också som lär ge mig en del att fundera över.

Och Författarskolan?

Den stora frågan är förstås om jag har haft någon nytta av att gå på Författarskolan. Och det har jag definitivt haft. Fantasyföreläsningarna och fantasyuppgiften var för mig en av de mer användbara. Rätt naturligt med tanke på min genre. Fantasy har varit en genre som jag har läst och skrivit sedan jag var elva år, men jag har aldrig grävt mig djupare ner i det. Jag har inte forskat i vad fantasy är och det var en fördjupning som Stefan Ekman stod för. Men samtidigt är det ett område som jag är bekväm i, det var inte nytt eller främmande på något sätt. Utmaningar har varit lyrik och essäerna. Lyriken tvivlar jag på att jag någonsin kommer bli särskilt förtjust i, men essä växte från att vara någonting främmande till något otroligt roligt och utvecklande. Essän är en form av kreativt skrivande som jag gärna återkommer till fler gånger.

Litteraturen har inte varit helt fel heller. David Morley skriver i The Cambridge Introduction to Creative Writing (2007) att det finns två typer av författare; de som planerar i förväg och de som bara skriver. På Författarskolan fick jag ofta känslan av att vara rätt ensam om min metod då flertalet av lärarna och mina kursare inte alls gjorde på samma sätt. Men då kom Stefan Castas föreläsningar om barnlitteratur. Stefan Casta var förstås där just för att föreläsa om barnlitteratur, men för mig blev den stora aha-upplevelsen att han bara skrev. Han planerade inte eller gjorde mind-maps eller stora bakland. Precis som jag gör. Jag har skrivit sedan jag gick på mellanstadiet och jag har aldrig planerat i förväg vad jag ska skriva. Det bara flödar på och jag skapar berättelsen efterhand. Med mitt projekt i

Författarskolan hade jag ingen aning från början hur det skulle gå för Wilma eller hennes omgivning. För mig har den metoden fungerat bra och jag har fått uppmuntran av min handledare för att fortsätta på samma sätt.

Lisa Christensen har föreläst om språk och stil och hennes föreläsningar är ovärderliga. Stephen King har en del gemensamma punkter med Lisa Christensen i sin bok Att Skriva (2001). Stephen King diskuterar språk och stil på ett liknande sätt där allt är tillåtet så länge du vet vad du gör. Han har en del starka åsikter om vad som får honom att krevera, men poängterar samtidigt att alla har olika saker som de har svårt för. Själv har jag som jag tidigare har nämnt svårt för talspråk i en bok och då syftar jag på talspråklig stavning och dialektstavning. Dock väljer jag att ha talspråkliga drag i mina repliker, om än inte övertydliga. Jag har försökt få Wilmas lillasyster Julia att uttrycka sig som just en tioåring gör.

”Coolt! Kan jag få följa med dig dit?”

”Nej, nej! Det går inte. Du har skolan att tänka på, fröken”, sa Stefan. ”Kan du inte gå upp och kolla vad Felix håller på med? Ni kan väl försöka komma på något roligt som vi kan hitta på nu när Wilma är här?” Smart taktik för att få ut Julia ur köket. För att hålla henne utanför.

”Det behövs inte. Jag är nöjd med att stanna här”, sa jag.

”Det är klart att vi ska hitta på något”, sa Cecilia. ”Vi kanske kan åka till badet?”

”Ja! Jag ska fråga Felix”, sa Julia och hoppade upp från stolen. ”Du har väl inte mens nu, Wilma?”

”Äh, nej.” Hon for iväg och jag tittade förvånat efter henne.

Julia talar snabbt och ofta med utrop. Hon är ivrig, nyfiken och kan kasta sig ur saker som är oväntade för omgivningen innan hon direkt rusar vidare till ett helt annat ämne. Medan Cecilia, som är Wilmas mamma, inte hetsar upp sig och talar lugnt och sansat. Stefan är en mer stressad individ. Allt detta

vill jag få fram genom deras agerande och repliker utan att Wilma ska behöva reflektera över deras agerande. Wilma känner dessa personer väl och har ingen anledning att fundera särskilt över deras personligheter. Jag har försökt använda mig av mina förvärvade kunskaper från Författarskolan och lägga ihop dem med de redan helt naturliga språkliga instinkter jag har när det kommer till mitt modersmål. Mitt skrivande har utvecklats mycket under tiden som jag har läst på Författarskolan och på ett sätt som jag nog inte hade kunnat göra på egen hand. Och jag har gått från att endast skriva 54 ord per minut till 82 ord per minut. Bara det är en bedrift!

Och nu då?

Frågan är om det är nu utmaningen börjar. Jag har skrivit ner i stort sett hela min story och nu väntar den stora ensamheten. Mitt arbete nu blir att redigera det som jag har skrivit, lägga till och ta bort. Som jag tidigare har nämnt har jag en hel del att ta bort och förkorta. Ta bort alla de partier där jag är övertydlig för att förtäta texten. Jag vill också fylla ut både Malena och Thor. De har inte fått ta den plats hittills som de förtjänar och jag har ett par kapitel till att ägna åt dem. Problemet med båda dem är att jag själv inte är särskilt förtjust i dem som karaktärer och det gör det betydligt svårare att skriva om dem. Samtidigt vill jag att läsaren framförallt ska ha en relation till Thor och i alla fall i bokens början tycka om honom. Malena är mer ambivalent och ska vara svårare för läsaren att ta till sig. Det gör henne till en svår person för mig att få ner på papper.

När jag nu läser den text som jag förut tyckte var hyfsat färdig inser jag att den är långt från klar. Jag har mycket arbete kvar och jag ser framemot att ta itu med det och utveckla min text ännu mer. Det är ett arbete som jag antagligen aldrig hade gjort om jag inte hade läst på Författarskolan. Och den eviga frågan som Claes-Göran Holmberg och jag har diskuterat är om det ska komma en uppföljare. Om jag skriver en uppföljare har jag en tanke om en epilog där Malena får ge sin sida av saken i tredje person. Och då är the million dollar question om jag vill skriva en uppföljare?

Litteratur

King, Stephen, 2001: Att skriva

Morley, David, 2007: The Cambridge Introduction to Creative Writing